

Beata Urbanowicz
(Piła)

Ciążę nastolatek -problem, który wciąż istnieje

Teenage pregnancy – a problem that still exists

Streszczenie

Celem artykułu, jest zwrócenie uwagi na wciąż aktualny problem ciąży młodych dziewczyn, czyli takich, które w chwili porodu nie ukończyły 18 roku życia. Mimo bardzo łatwego i powszechnego dostępu do informacji na temat fizjologii cyklu miesięczkowego i antykoncepcji, a także dostępności do niej, mimo od wielu lat prowadzonych w tym zakresie zajęć edukacyjnych w szkołach, problem ciąży nastolatek nadal istnieje. Wciąż jest złożonym tematem dotyczącym wielu płaszczyznach życia. Konsekwencje ciąży młodocianej dotyczą aspektów; medycznych, psychologicznych, prawnych, ekonomicznych, społecznych i edukacyjnych. Problem dotyczy wielu osób poza samą ciężarną i wymaga od wielu osób z bliskiego otoczenia młodej ciężarnej szczególnego zaangażowanych, troski i delikatności.

Słowa kluczowe: ciąża, nastolatki, poród, ciąża nastolatek, prawo, medycyna.

Summary

The aim of this article is to draw attention to an ongoing problem of teenage, i.e. those who were not 18 years old at the time of childbirth. Despite an easy and universal access to information about the physiology of the menstrual cycle and contraception, and the availability of said contraception, and despite many years of education in schools, the problem of teenage pregnancy still exists. It is still a complex problem affecting many planes of life. Consequences of teenage pregnancy concern: medical, psychological, legal, economic, social and educational aspects. Such problem affects many people apart from the pregnant teenager herself and it requires special attention, concern and delicacy from many people surrounding the pregnant.

Key words: pregnancy, adolescents, delivery, adolescent pregnancy, law, medicine.

Wprowadzenie

Szok i rozczarowanie. Ciąża w wieku, w którym dziewczyna sama jest jeszcze dzieckiem, zawsze jest tematem trudnym. Jest tematem, który zaskakuje nie tylko

młodą dziewczynę, ale wielu bliskich jej osób. Rocznie w Polsce zachodzi w ciążę około 20 tysięcy nastolatek. Ciążą nastolatki nie szokuje jak 30-40 lat temu, jest jednak zawsze tematem, z którym należy się zmierzyć w sposób niezwykle delikatny. Kiedy o ciąży dowiaduje się nastolatka, rzadko towarzyszy temu radość. Z reguły pojawia się przerażenie i wstyd. I pytanie: czy dam radę? Przeprowadzono w tym zakresie badanie statystyki urodzeń z roku 2012, z których jasno wynika, że ponad 8 % ogólnej liczby porodów, to dzieci urodzone przez nastolatki w wieku od 15 do 19 lat. Z danych tych wynika również, że w Polsce w ciążę zachodzą i rodzą dzieci nawet dziewczynki < 16 roku życia. Młodsze rodzące nie były w tym badaniu uwzględnione. W badaniu GUS z roku 2013 odnotowano 1300 porodów dziewcząt < 16 roku życia. Liczba ta jest mniejsza niż w latach poprzednich, jednak stanowi wciąż duży problem społeczny. Należy mieć na uwadze także fakt, iż nie ma żadnych danych dotyczących ilości aborcji wśród nastolatek ¹.

Rozwinięcie

Definicja Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) z 1976 roku, wiek młodzieńczy określa jako indywidualny czas przejścia z dzieciństwa do dorosłości. Nastolatka, więc przechodzi przez burzliwy okres dorastania, w którym kształtuje się jej tożsamość. Określa, kim jest i dokąd zmierza, jakie są jej przyszłe cele. Stawia sobie pierwsze pytania i odpowiada na temat życia. Podejmuje pierwsze decyzje i zaczyna uczyć się na własnych błędach. Wkracza w dorosłość, zawiera pierwsze związki, często rozpoczyna życie erotyczne. Powyższe etapy życia i rozwoju psych-społecznego wyposażają młodą dziewczynę w tzw. kompetencje, które w psychologii nazywają je zasobami wewnętrznymi.

---

¹. M. Wołdko-Pająk., Młodociane rodzicielstwo w perspektywie socjopedagogicznej, Publikacja z wystąpienia na II Międzyuczelnianej Konferencji Doktorantów, Akademia Pedagogiki Specjalnej w Warszawie 2013

Dorosłość polega na jednoczesnym rozwoju społecznym, po którym człowiek osiągnął gotowości do pełnienia ról społecznych. Żadna jednak nastolatka nie ma wystarczająco dużo kompetencji, aby samodzielnie uporać się z ciążą, porodem i macierzyństwem. Podobnie zresztą jak i jej partner². Pośród ciężarnych nastolatek w Polsce, najczęściej ojcem dziecka jest ich rówieśnik. Na pierwszym miejscu jest to chłopak, z którym są one w związku. Drugą osobą jest chłopak, z którą miały przygodny kontakt seksualny. Ta sytuacja jest oczywiście jeszcze dużo bardziej skomplikowana. *„Pobiegłam do apteki po test ciążowy. Kiedy okazało się, że test jest pozytywny i spodziewam się dziecka, wpadłam w panikę. Nie pamiętam nawet o czym myślałam. Na pewno kilka razy przez myśl mi przeszła aborcja albo adopcja. Po prostu w tamtej chwili nie potrafiłam wyobrazić sobie siebie z dzieckiem. Wiola starała się odnaleźć w nowej sytuacji. Dopóki ciąża nie była widoczna było spokojniej, później jednak poznała na własnej skórze złośliwość swoich rówieśników. Plotki w szkole pojawiły się jeszcze zanim urósł mi brzuch - wspomina. Wszyscy z niecierpliwością czekali na fizyczne oznaki, żeby to potwierdzić. Później naśmiewali się ze mnie, szeptali po kątach i pokazywali sobie mnie palcami. Czulałam się jak egzotyczne zwierzę w klatce. Na szczęście nauczyciele byli bardziej wyrozumiali. Powoli wychodziłam na prostą. Dnia porodu wolę sobie nie przypominać - śmieje się dziewczyna. - Za to w Hubciu zakochałam się od pierwszego wejrzenia. Michał chłopca widział tylko raz, dzień po urodzeniu. Dotknął jego policzka i powiedział, że jestem bardzo dzielna i że jest mu przykro.³ Czasem zdarza się jednak, że ciąża jest wynikiem kontaktu ze starszym, pełnoletnim partnerem czy nawet zupełnie dojrzałym już mężczyzną. Ostatnią grupę stanowi kontakt wymuszony przemocą. Z punktu widzenia prawa, każda ciąża do 15 roku życia to wynik przestępstwa -w Polsce według Kodeksu Karnego (art.200): *"Kto doprowadza małoletniego poniżej lat 15 do obcowania płciowego lub do poddania się innej czynności seksualnej albo do wykonania takiej czynności, podlega karze pozbawienia wolności od 2 do lat 12 lat"*⁴.*

2. M.Błażek., M. Kaźmierczak, B. Kielbratowska Analiza funkcjonowania psychospołecznego niepełnoletnich matek, GinPolMedProject 4 (18) 2010

3. Tygodnik ostrołęcki X 2013r

4. Ustawa z dn.25 lutego 1964r. Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy. Dz. U. z 1982. Nr 9, poz.59,z późn.zm

Każda sytuacja, w której w ciążę zachodzi osoba przed 15 rokiem życia, muszą być zgłoszone do organów ścigania. Rolą sądu, jest sprawdzenie okoliczności związanych z relacją erotyczną młodych osób oraz prawidłowości opieki, która jest nad nimi sprawowana, lub w przypadku pełnoletniego partnera małoletniej dziewczyny, pociągnięcia go do odpowiedzialności karnej. Nie ma tu znaczenia, czy małoletnia wyraziła na ten kontakt zgodę czy też nie. Wyjątek stanowi sytuacja, gdy ojcem dziecka jest małoletni chłopak, który nie ukończył 17 lat. Problem ciąż nastolatek łączy w sobie wiele problemów na kilku płaszczyznach. Rodzi się wiele pytań i wątpliwości, strachu i oczekiwania na pomoc. Należy tu dodać, iż małoletniej dziewczynie nie grozi żadna odpowiedzialność karna z powodu zajścia w ciążę⁵. Bardzo duża grupa nastolatek zwleka z poinformowaniem rodziców o swojej sytuacji. Pierwsza z myśli, która się pojawia to, jak o ciąży powiedzieć rodzicom? Jak zareaguje ojciec dziecka? Co na to jego rodzice? Czy dostanę wsparcie? Czy moje ciało jest przygotowane na ciążę? Z czego muszę zrezygnować? (np. używek) Jak mam dbać o siebie? (o zdrową dietę, o sen, o eliminowanie stresu). Czy poradzę sobie w trakcie porodu? Jak utrzymać siebie i dziecko? Gdzie będę teraz mieszkać? Kto będzie za to płacił? Jak być nastolatką w ciąży i chodzić do szkoły? Co zrobić ze szkołą po porodzie? Kto się zajmie dzieckiem? Najczęstszą przyczyną ukrywania ciąży jest strach przed reakcją rodziców, brak wykształcenia, często nieudana relacja z ojcem dziecka lub jej całkowity brak, poczucie osamotnienia, zagubienia i niedojrzałość wzmagają problem i zamykają młode ciężarne na współpracę z otoczeniem, ale także lekarzami i położnymi. Ciężarne nastolatki myślą o sobie „jestem zła, jestem złą córką”. Nie spełniłam oczekiwań rodziców. Boją się ich oceny i poniżenia. Często boją się wyrzucenia przez bliskich z domu, pozbawienia wsparcia. Nastolatka nie jest gotowa ani emocjonalnie, ani fizycznie poradzić sobie z sytuacją ciąży, dlatego myśl, że zostanie sama, odrzucona, bez pomocy ze strony najbliższych. Szczególnie gdy dziewczyna wychowuje się w bardzo religijnej rodzinie. Poczucie zawodu sprawione rodzicom może być szczególnie mocne. Tam też informacja o ciąży ukrywana jest najdłużej.

---

⁵ Ustawa z dn.6 czerwca 1997 roku. Kodeks Karny Dz. U. z 1997r., nr 88, poz.553, z późn. zm.

Poza aspektem prawnym i moralnym, kolejnym aspektem ciąży nastolatki, jest aspekt medyczny tej ciąży. Nastolatka w ciąży rzadko trafia do ginekologa we wczesnej ciąży, do lekarz zgłasza się najczęściej w zaawansowanej już ciąży, przerażona, w towarzystwie matki. Jeśli ciąża dotyczy dziewczynki do 15 roku życia, przeważnie dziewczynka nie wie, co się z nią dzieje, często pada pytanie "jak to się stało?". Położne i ginekolodzy potwierdzają, że zazwyczaj nastoletnia ciężarna nie zna właściwie fizjologii cyklu miesięczkowego, a jej wiedza o antykoncepcji w tym wieku jest bliska zeru. Wszystkie powyższe czynniki powodują, iż małoletnie ciężarne bardzo często niechętnie podejmują współpracę z ginekologami i położnymi. Wyraźnie manifestując swój brak zaufania co do podejmowanych wobec nich procedur medycznych^{6,7}. Ponadto należy zwrócić uwagę na niepokojący fakt, który podają lekarze ginekolodzy, iż dla nieletniej matki jest to jednocześnie w ogóle jej pierwsza wizyta u ginekologa. To oczywiście niedobrze, bo z przyczyn fizjologicznych jest to ciąża zagrożona, która często kończy się przedwczesnym porodem przez cięcie cesarskie. Ciąża nieletniej jest z natury obarczona większym ryzykiem, ze względu na niedojrzałość organizmu dziewczynki. Najczęstszymi powikłaniami u nieletnich ciężarnych są: poronienia, porody przedwczesne i porody dzieci z niską masą urodzeniową. Nastoletnia ciąża jest obarczona dużym ryzykiem porodu przedwczesnego. Bardzo silny stres wywołany sytuacją, w której nie mogą się odnaleźć, lęk przed reakcją rodziców, bliższej i dalszej rodziny, nauczycieli i środowiska, w którym żyją. Olbrzymia presja, niedojrzałość fizyczna i psychiczna nieletnich ciężarnych są główną przyczyną doprowadzającą do przedwczesnego porodu. W przypadku nastoletniej ciąży lekarze często decydują się na wykonie cięcia cesarskiego, ponieważ w przypadku nieletnich ciąż poród naturalny jest utrudniony ze względu na niepełny rozwój kości miednicy i nieprzystosowanie kanału rodowego do porodu drogami i siłami natury. Ale bardzo istotny jest też czynnik psychiczny.

---

⁶P.Kukulski, S.Kwaśniewski, J.Szymański, Problemy ciąży, porodu i położu u młodocianych pacjentek hospitalizowanych w szpitalu miejskim, Ginekologia Polska 1993

⁷B.Frankowicz-Gasiul, A.Michalik, A.Czerwiska, M.Zydorek, J.Olszewska J.Olszewski, Ciąża Młodocianych- Problem medyczny i społeczny: Studnia Medyczne 2008

Niedojrzałość emocjonalna młodej dziewczyny jest często przeciwwskazaniem do odbycia porodu drogami natury. Jako praktykująca położna uczestniczyłam przy narodzinach dzieci nastolatek. Muszę przytoczyć poród, który szczególnie utkwił w mojej pamięci, to poród sprzed ok 20 lat. Poród 17-latki, której towarzyszyła mama. Pamiętam niepewność w oczach matki dziewczyny oraz strach i przerażenie na twarzy młodocianej rodzącej. Doskonale pamiętam słowa rodzącej nastolatki ” *proszę cię mamusiu pomóż mi....*”. Myślę, że nie trzeba tych słów komentować...jest w nich wszystko o czym pisałam wcześniej. Cały ból, brak dojrzałości, strach i potrzeba wsparcia. Z tego porodu pamiętam też ogromną radość młodej mamy i także jej matki gdy dziecko już się urodziło. Było to ogromne przeżycie również dla mnie młodej wówczas położnej. Ten obraz pokazuje kolejny aspekt ciąży nastolatki, a mianowicie pomoc i ogromne wsparcie jakie jest potrzebna tej młodej dziewczynie. Pomoc rodziców, rodzeństwa, innych członków rodziny, ale także nauczycieli, kolegów i koleżanek, pedagoga i psychologa szkolnego, lekarza, pielęgniarki oraz położnej środowiskowej, której rola jest tu ogromna. Księdza i instytucji kościelnych, a czasami też organizacji pozarządowych. Ta ostatnia pomoc potrzeba jest szczególnie potrzebna, gdy nastoletniej ciężarnej pomocy odmawiają rodzice i najbliżsi. Opuszczone nastolatki w ciąży potrzebują dodatkowego wsparcia, aby i one nie porzuciły swojego dziecka. Nastolatki w ciąży porzucone przez rodziców, są w szczególnie trudnej sytuacji. A stres potęguję się tym bardziej, gdy nastolatka orientuje się, iż w obecnej sytuacji może liczyć przede wszystkim na siebie. Taka sytuacja prowadzi najczęściej do początku izolacji społecznej^{8,9}. Rodzicielstwo noworodka jest sporym wyzwaniem i brak stabilnego domu jest bardzo problematyczny dla matki i dziecka. Brak domu i wsparcia może być przyczyną wielu patologii takich jak; zaniedbanie, ubóstwo, depresja czy przemoc fizyczna wobec dziecka^{7,10}.

---

⁸ http://www.mamazone.pl/artykuly/bede_mama/psychologia/2009/nieplanowana-ciaza.aspx

⁹ G. Jarząbek-Bielecka, N. Jarzyna, Problemy psychologiczne, seksuologiczne, socjalne związane z ciążą młodocianych Polski Przegląd Nauk o Zdrowiu, 2(27) 2011

¹⁰ L. Malinowski, B. Grzechocińska, Prowadzenie ciąży, oraz poród i połóg u nieletnich. Medipress Ginekologia 1996

Rodzicielstwo noworodka jest sporym wyzwaniem i brak stabilnego domu jest bardzo trudna jest także sytuacja prawna noworodka małoletniej matki gdyż jako osoba niepełnoletnia, nie ma pełnych praw obywatelskich i nie może samodzielnie stanowić o sobie, ani nie może być prawnym opiekunem swojego dziecka. Opiekę prawną nad noworodkiem ustala Sąd Opiekuńczy. Zazwyczaj do chwili uzyskania pełnoletności przez matkę dziecka, opiekunami prawnymi są rodzice małoletniej, czyli dziadkowie dziecka. Jest jednak jedna sytuacja, która może zmienić sytuację prawną noworodka i jego małoletniej matki. Sytuacja ta dotyczy zawarcia związku małżeńskiego przez małoletnią przed urodzeniem dziecka. Zgodę jednak na zawarcie takiego małżeństwa musi wydać Sąd Opiekuńczy^{4,11}.

Problem nastolatki w ciąży porzuconej przez rodziców ma swoje dalsze życiowe konsekwencje. Nastoletnie statystyki ciąży nie są obiecujące dla bardzo młodych matek, zwłaszcza jeśli nie mają wsparcia rodziny. W rzeczywistości, nastolatki w ciąży porzucone przez rodziców mają mniejsze prawdopodobieństwo ukończenia szkoły. Małe prawdopodobieństwo znalezienia dobrze płatnej i satysfakcjonującej je pracy. Nastolatka taka jest naturalnie w obliczu znacznego obciążenia, psychicznego, fizycznego, a także finansowego. Problemy nastolatek stają się jeszcze większe, gdy ojciec dziecka odmawia udzielenia wsparcia, czy to finansowe czy emocjonalnego jej i dziecku. Powyższe czynniki poza oczywiście niedojrzałości płciową organizmu predysponują do wielu powikłań ciąży młodocianej. Każda ciąża u nieletniej dziewczyny jest ciążą wysokiego ryzyka i stanowi poważny problem współczesnej perinatologii^{12,13}

---

¹¹. H.Huras, G.Jordan, K. Rytlewski, Niepełnoletnie ciąży- medyczne i prawne aspekty, GinPolMed Project 4(38)2015

¹².R.Czajka, A. Torbe, R. Rzepka, {i wsp.}, Kliniczna analiza porodów przedwczesnych Ginekol.Pol.2000

¹³. R.Rycel , J.Wilczyński , W.Sobała ,D. Nowakowska, Analiza przebiegu ciąży i porodów u nastolatek 2000-2006, Ginekol. Pol. 2008

Wśród najczęściej spotykanych powikłań znajdują się: Poród przedwczesny, niska masa urodzeniowa noworodka, nadciśnienie indukowane ciążą, infekcja dróg moczowych, małowodzie i niedokrwistość ^{4,14}

Podsumowanie

Problem małoletnich matek, ale też i ojców współcześnie nie jest już tematem tabu, choć nadal nie jest społecznie akceptowany. Młodociane matki nadal spotykają się ze społeczną niechęcią i odrzuceniem środowiska, w jakim żyją. W chwili rozpoznania ciąży dominującym uczuciem jest strach. Ciąża ze względu na niedojrzałość organizmu młodej dziewczyny jest obciążony większą możliwością wystąpienia patologii. Także okres porodu jest dużo większym obciążeniem dla nieletniej dziewczyny, niż dla kobiety dojrzałej. Brak jest wciąż kompleksowej polityki państwa w tym temacie. Potrzeba jest współpracy wielu instytucji, które udzielałyby nieletnim ciężarnym profesjonalnej pomocy i opieki w różnych zakresach, począwszy od opieki medycznej, poprzez psychologiczną, prawną, socjalną oraz poradnictwo zawodowe.

¹⁴. A. Pawłowska , E. Filip , D. Pietrasiak , M. Krawczyńska , A. Wilczyńska , K.T. Niemiec, Analiza przebiegu ciąży, oraz wyników położniczych u nastolatek rodzących w Klinice Położnictwa i Ginekologii Instytutu Matki i Dziecka w Warszawie. Ginekologia Praktyczna 2005